

WAGNERIANA CATALANA N° 2 ANY 1995, secció: Personatges Secundaris

TEMA 3.5. LOHENGRIN

TÍTOL: **GOTTFRIED DE BRABANT**

AUTOR: *Olaf Schröder*

Parlar sobre la persona de *Gottfried de Brabant* sembla un atreviment, ni fàcil ni senzill. El germà d'*Elsa* no apareix en tota la trama de "Lohengrin". Sembla ser solament un objecte de litigi en les ambicions dels altres. És possible que en els programes es plantegi l'escèptica pregunta de si *Gottfried* seria capaç de regir el país en lloc del llunyà *Lohengrin*,... i amb aquest comentari acabà l'interès que desperta el personatge. No obstant, si el noi aparegués al principi i no al final dels esdeveniments, tota la trama de l'obra seria impossible.

Telramund vol protegir la seva vida ("Fidel cuidí d'aquesta la juvenesa, sa vida fou joiell qui m'honorava" I.1), *Ortrud* el vol exterminar per fer realitat els seus ambiciosos projectes; ens n'assabentem quan *Ortrud* en un rampell de salvatge alegria revela la seva culpa ("Per la cadena amb que és fermat, conec qui en cigne he transformat, ell és el duc de Brabant!" III,3). Davant d'això ens preguntem perquè *Ortrud*, senzillament, no el va matar, cosa que pretén hagi fet *Elsa*. No tenim una clara resposta a aquesta pregunta, però no ens equivocariem si suposéssim que la joventut i la innocència de *Gottfried* l'han protegit de les maniobres d'*Ortrud*. Aquesta suposició ens pot dur a la conclusió de que *Gottfried* fou convertit premeditadament en cigne, es a dir, en un ésser que pertany al Graal, el poder del qual fa possible que el cigne li mostri el camí que el conduirà a la redempció: el Graal. Això ens ho fa saber la segona estrofa del relat final de *Lohengrin* que sempre se suprimeix ("El meu pare reconeix el cigne i l'incorpora al seu servei, segons designis del Graal que diuen que, qui estigui un any al seu servei, pot lliurar-se de la maledicció d'un encís.")

I veurem que, encara que poques vegades es té en compte tal circumstància, l'esmentada protecció segueix acompanyant *Gottfried*.

Però mentrestant el jove fill del Duc de Brabant es dona per mort, es plantegen dos interrogants: el de la culpa o innocència de la seva germana i el de la successió del duc de Brabant.

Com que en aquest moment el destí d'*Elsa* no ens interessa, ens podem dedicar a la segona qüestió perquè l'esdevenidor de *Gottfried* és vital per a la comprensió de l'obra.

En l'acció de *Lohengrin*, el ducat de Brabant es presenta com un feu reial, (aquest fet es

produí històricament sota el mandat d'un tal *Gottfried* –sic–). Allò que succeïa en aquests feus a la mort d'un Duc va ser intensament debatut en la Baixa i l'Alta Edat Mitja. Simplificant la cosa, direm que es tractava de decidir si la successió s'havia de realitzar segons el dret de primogenitura o bé per una nova investidura decidida pel rei. Segons les lleis d'aquell temps, la decisió del senyor feudal ocupava el primer lloc, ja que la norma sucesòria encara no s'havia establert del tot. En *Lohengrin* aquesta evolució no es contempla. En aquest context, en morir el vell Duc i en desaparèixer *Gottfried*, el ducat hagués recaigut en *Elsa* o bé en rei hauria decidit. Però no queda clar quina d'aquestes dues possibilitats se segueix. *Elsa*, amb la força del seu dret, ofereix el ducat al cavaller que la salvi ("Escolteu, al que Déu m'envia, un gatge vull donar: d'aquesta terra mia el ceptre obtindrà," I,2). Per altra banda, *Enric* concedeix a *Lohengrin* una reial autoritat, cosa que l'herald proclama ("A més el vostre Rei us fa assabé que al foraster que Déu ací ens dugué i que *Elsa* per espós ha desitjat, corona i terres de Brabant li ha dat", II,3).

Aquest conflicte de drets no ens mereix especial atenció, però és el punt de partida de la relació entre *Lohengrin* i l'encisat *Gottfried*. Ja al principi, quan *Lohengrin* arriba i es dirigeix al cigne, li parla d'una felicitat comú ("D'on m'ha la teva nau portat, torna tan sols per la nostra sort!", I,3). Això ens mostra que ell es l'únic, a més d'*Ortrud*, que coneix el destí de *Gottfried*, i davant el problema hereditari, no vol cometre cap errada. L'herald anuncia que *Lohengrin* no concedeix excessiva importància al títol de Duc ("Mes com l'heroi no vol ser Duc ni Gran, dieu-li tots Protector de Brabant!", II,3). Aquesta frase no queda massa clara davant de la possibilitat de la tornada de *Gottfried* al cap d'un any, ja que amb la prohibició de fer preguntes a *Lohengrin* el problema del títol no té major importància. Aquí també cal veure la ma protectora del Graal –ja que *Lohengrin* és per sobre de tot, cavaller del Graal– en el destí de *Gottfried*.

En l'última escena aquesta protecció apareix molt més clara. En primer lloc, *Lohengrin* li deixa el corn, l'espasa i l'anell, que hauran d'emparar en el seu regnat; després, amb la seva pregària aconseguix que *Gottfried* sigui dispensat de servei al Graal la resta de l'any. Mentre *Lohengrin* s'acomiada de Brabant i *Gottfried* ja alliberat del malefici, apareix en escena, la música es llença a un resplandor fortíssim, signe de la bona estrella, que presideix el retorn de *Gottfried*.

El mateix *Lohengrin* –un cop més, amb l'autoritat del Graal– li reconeix la dignitat ducal amb la qual cosa no solament resol l'interrogant sobre el dret d'herència ans també presenta *Gottfried* com el cabdil protegit pel Graal ("Mireu el duc de Brabant, cabdil tots feu-lo d'ara avant!", III,3).

Les benaurances que *Lohengrin* profetitza al Rei, valen també per *Gottfried*. La part dramàtica de l'acció roman centrada en *Elsa* i *Lohengrin*.

PUBLICAT PER COP: *Mitteilungen der deutschen Richard Wagner Gesellschaft*, Octubre, 1993.